

Rewers trójiodotyronina – synteza i rola

STANISŁAW BOBEK

Katedra Fizjologii Zwierząt Wydziału Hodowli i Biologii Zwierząt AR, Al. Mickiewicza 24/28, 30-059 Kraków

Bobek. S.

Reverse-triiodothyronine – synthesis and role

Summary

The article discusses proposed physiological effects of reverse T_3 (rT_3), its synthesis and degradation. Until recently rT_3 has been considered to be a metabolically inactive hormone present in high concentrations during the neonatal period and in various stress situations, including neoplasm development. Reverse T_3 given to animals with unchanged hormonal homeostasis, especially of hormones participating in glucose and lipids metabolism seems to lack any metabolic effect. A fluctuation in circulating glucose and free fatty acids (FFA) levels is probably necessary for rT_3 activity. In contrast to T_3 , rT_3 acts hypo-metabolically by decreasing oxygen consumption, presumably as a result of reduced glucose and FFA utilization. A short latent period indicates that the action of rT_3 is prevalently non-genomic. The article discusses the issue of low T_3 syndrome or non-thyroidal syndrome which affects approximately 70% of hospitalized patients. The two hormones responsible for developing low T_3 and high rT_3 syndrome are: glucocorticoids – by inhibiting 5' deiodination and T_3 synthesis followed by suppressed rT_3 degradation, and adrenaline – by stimulating 5' deiodination followed by enhanced degradation of T_3 and stimulated synthesis of rT_3 . Low T_3 syndrome correlates with various cytokines. Cytokines treatment leads to the development of low T_a syndrome. In stress situations rT_3 enhances the rise of glucose and FFA, whereas this rise is attenuated by rT_3 when stress hormones i.e. glucocorticoids or catecholamine, are administered exogenously. We speculate that the molecular action of rT_3 may be directed towards reducing T_3 synthesis. It has been stated that equimolar concentrations of rT_3 suppress 5' deiodination and synthesis of T_3 with concomitant lower rT_3 degradation. This leads to the development of T_3 deficiency. T_3 is a prohormone for synthesizing 3,5-diiodothyronine which, in turn, is necessary for binding and activating the cytochrom-c submit Va (Cyto-cVa) followed by increased oxidative phosphorylation and synthesis of ATP. Contrary to T_3 , rT_3 decreases the ATP: ADP ratio. Finally, it is worth mentioning that the stimulatory-growth effect of rT_3 on some tumor models in vitro was the most potent of all the various thyroid analogues. It may be suggested that lowered ATP reduces the energy supply of infected cells and thus suppresses the immune response.

Keywords: rT_3 , low T_a syndrome, glucose, FFA

Rewers T_3 (3, 3', 5'-trójiodotyronina; rT_3) należy do hormonów tarczycy zaliczanych do jodotyronin. Jej działanie jest odmienne od głównego hormonu tarczycowego – 3, 5, 3'-trójiodotyroniny (T_3). T_3 zwiększa zużycie tlenu przez organizm, natomiast rT_3 go zmniejsza (1). Hamowany jest również wzrost konsumpcji tlenu wywołany przez adrenalinę. Rewers T_3 jest izomerem T_3 , stąd nazwa rewers T_3 lub odwrócona T_3 . Wzór sumaryczny jest identyczny z T_3 i stąd taka sama masa cząsteczkowa (651,0).

Rewers T_3 została odkryta w 1956 r. przez Roche i wsp., najpierw w tarczycy, a następnie we krwi (28). Związkiem matczynym dla obydwu jodotyronin jest tyroksyna, czyli 3,5,3',5' tetrajodotyronina (T_4). Tyroksyna jest głównym produktem sekrecyjnym tarczycy, uważanym za prohormon, bowiem w przeciwieństwie do T_3 wykazuje tylko nieznaczące powinowactwo do receptorów hormonów tarczycowych $Tr\alpha$ i $TR\beta$ w jądrach lub mitochondriach komórek docelowych (13). Pomimo stwierdzenia przez niektórych wiązania rT_3 do

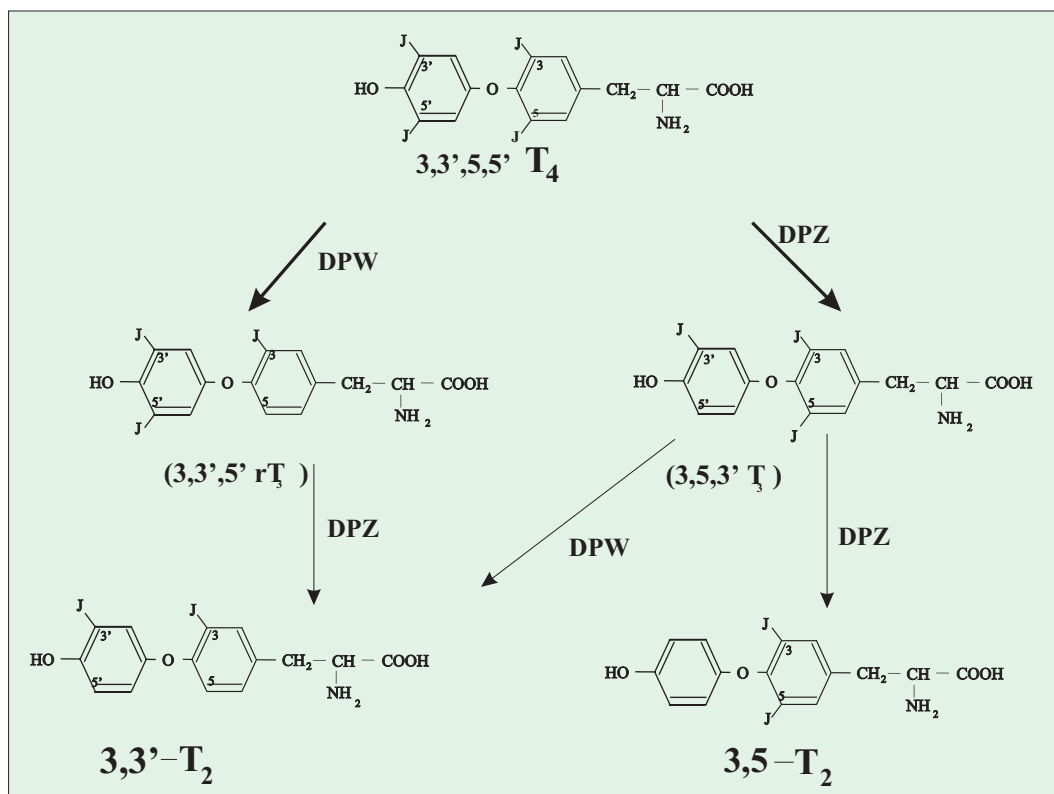
białka receptorowego w jądrach komórek łożyska i mózgowia (18), nadal sądzi się, że jest to wiązanie niespecyficzne. Synteza obydwu trójiodotyronin zachodzi głównie w tkankach peryferyjnych i polega na dejodynacji tyroksyny w pozycji 5 lub 5', dając odpowiednio rT_3 lub T_3 (ryc. 1). U świń 70% T_3 i 92,8% rT_3 pochodzi z peryferyjnej dejodynacji (24). Enzymy odpowiedzialne za proces odjodowania nazwano dejodynazami i określono skrótami D1, D2 i D3. Dejodynazy zaliczane są do selenoprotein, bowiem zawierają aminokwas selenocysteinę. Zastąpienie jej cysteiną znacznie redukuje aktywność enzymatyczną. Tak więc niedobór seleny powoduje zaburzenia w syntezie i przemianach jodotyronin i tym samym w czynności tarczycy.

Dejodynaza D1 jest enzymem wielofunkcyjnym, katalizującym dejodynację zarówno wewnętrznego (DWP), jak i zewnętrznego pierścienia fenolowego (DZP). D2 odjodowuje tylko DZP, natomiast D3 odpowiedzialny jest jedynie za DWP. Preferencyjnym substratem dla D1 jest rT_3 , w mniejszym stopniu T_3 i T_4 ,

tak więc D1 jest głównym enzymem odpowiedzialnym za syntezę i degradację rT_3 (13). Warto zaznaczyć, że 5' dejodynacja jest stymulowana przez T_3 , zaś hamowana przez rT_3 w stężeniach ekwimolarnych. Fakt ten wzmacnia pogląd o przeciwstawnym działaniu rT_3 do T_3 . Procesy dejodynacji zachodzą w tkankach peryferyjnych, głównie w wątrobie i nerkach, i obejmują przede wszystkim dejodynację jodku w pozycji 5 lub 5' (ryc. 1). Dalsza dejodynacja rT_3 w pozycji 5', a T_3 w pozycji 5 prowadzi do powstania 3, 3'-dwujodotyroniny (3, 3'- T_2), a dejodynacja T_3 w pozycji 3' prowadzi do powstania 3, 5- T_2 . Tak więc procesy dejodynacji stanowią istotną drogę przemian hormonów tarczycowych. Rewers T_3 i T_3 są także syntetyzowane w gruczole mlekowym dzięki obecności w komórkach sekrecyjnych 5- i 5'-monodejodynaz. Z upływem laktacji maleje stężenie T_3 , a wzrasta rT_3 w mleku z 0,57 do 3,48 ng/ml. Przyczyną jest słabnąca 5' dejodynacja w gruczole mlekowym wraz z upływem laktacji (27), zaś stopniowy spadek objętości mleka może być przyczyną dalszego zagęszczenia rT_3 .

Hypometaboliczne właściwości rT_3 powodują, że organizm, normalnie ukierunkowany na szybki wzrost i rozwój, stara się przyspieszyć eliminację rT_3 z ustroju. U ssaków wskaźnikiem tempa usuwania rT_3 z ustroju jest szybkość klirensu tego hormonu z krwi. W przypadku rT_3 wynosi ona 25,6 l/dzień (dla porównania dla $T_3 = 6,24$ l/dzień, dla $T_4 = 0,48$ l/dzień) (26). U zwierząt trzymany na diecie wysokokalorycznej 5' dejodynacja odpowiedzialna jest za unieczynnienie 45% rT_3 , natomiast u zwierząt trzymany na diecie niskokalorycznej – za unieczynnienie 21% rT_3 (9). Znaczna porcja rT_3 jest usuwana z żółcią, a insulina wzmacnia ten proces (19). Podobnie jak inne jodotyroniny, rT_3 może ulec sulfonowaniu przez sulfotransferazę i przez to staje się związkiem bardziej hydrofilnym, co ułatwia jej wydalanie z żółcią (19), a także czasowe zmagazynowanie z możliwością późniejszej reaktywacji przez sulfatazę (12).

U ssaków poziom rT_3 jest porównywalny z T_3 , podczas gdy u ptaków stężenie rT_3 jest 10 do 18 razy niższe od poziomu T_3 . Przyczynę tego zjawiska upatruje się w intensywniejszej przemianie materii, głównie dla utrzymania wyższej temperatury ciała. Niski poziom rT_3 ,

Ryc. 1. Stopniowa dejodacja T_4 przez dejodynazę pierścienia wewnętrznego (DPW) lub zewnętrznego (DPZ) prowadzi do powstania odpowiedni rT_3 lub T_3 . Dalsza dejodacja w pozycjach 5 lub 5' przyczynia się do powstania 3,3'-dwujodotyroniny (3,3'- T_2), zaś dejodacja 3' DPZ do powstania 3,5- T_2 .

we krwi kurcząt rekompensowany jest ilością rT_3 (18-31 ng) w obydwu płatach tarczycy, co świadczy o syntezie tego hormonu w tym gruczole, która na tę skalę nie ma miejsca u ssaków (14). U ssaków silny, lecz krótkotrwały wzrost rT_3 we krwi (około 2,5-krotny) występuje w okresie neonatalnym. U owiec rozpoczyna się w trzecim trymestrze ciąży i kończy w 1.-2. dniu po porodzie (10). Podobnie zachowuje się rT_3 we krwi embrionów kurzych. Ze śladowych ilości w 14. dniu inkubacji (17,02 pg/ml) wzrasta w przededniu wyklucia do 236,2 pg/ml, by w pierwszym dniu życia ulec gwałtownemu obniżeniu do 34,3 pg/ml. Należy zauważyć, że spadek rT_3 ma miejsce w okresie przystosowywania się organizmu do oddychania płucnego. Prawdopodobnie w okresie tym organizm broni się przed nadmiernym wzrostem zużycia tlenu i przemian metabolicznych. Stwierdzono, że wzrost rT_3 we krwi powstaje w sytuacjach, kiedy zachodzi konieczność oszczędnego wydatkowania energii, np. u zwierząt pozbawionych pokarmu (3), w hipertyreozie (31), w stresie w następstwie wzrostu hormonów stresorodnych, takich jak glikokortykoidy, aminy katecholowe (23) i glukagon, które wpływają na poziom wolnych kwasów tłuszczowych i glukozy we krwi. Dopiero zaburzenia homeostazy tych hormonów (np. w stresie) uwidaczniają działalność rT_3 . Traktowanie rT_3 zwierząt z niezaburzoną homeostazą hormonalną jest bez efektu. Przykładem może być brak wpływu rT_3 na aktywność osi przysadkowo-tarczycowej w następstwie iniekcji TRH. Jednakże iniekcja TRH kurom pozbawionym paszy (stres głodzenia) uwidacz-

nia tłumienie preferencyjnej sekrecji T_3 z tarczycy na korzyść rT_3 (2). Podawanie ludziom dużych dawek rT_3 (3 mg/dzień) przez 4 dni przyczyniło się do 10-krotnego wzrostu rT_3 w surowicy krwi, lecz nie spowodowało jednoczesnych zmian w poziomie T_4 , T_3 i TSH we krwi ani nie zmieniło odpowiedzi TSH na TRH. Między innymi z tego powodu panuje pogląd, że rT_3 jest produktem degradacji T_4 pozbawionym aktywności hormonalnej. Niektórzy autorzy (15) zaliczają rT_3 do hormonu „okresowego”, aktywnego metabolicznie w życiu płodowym, a po urodzeniu u pacjentów, u których występują zmiany nowotworowe.

Zespół obniżonego T_3

W krajach anglojęzycznych odróżnia się 3 określenia tego schorzenia: low T_3 syndrome, nonthyroidal illness oraz sick euthyroid syndrome. Ze względu na równoczesny wzrost rT_3 powinien on brzmieć „zespół obniżonego T_3 i podwyższonego rT_3 ”. W skrajnych przypadkach dochodzi również do spadku T_4 oraz hormonu tyreotropowego (TSH). Obowiązuje zasada, że im cięższy stan chorobowy, tym silniejsze obniżenie T_3 i podwyższenie rT_3 oraz wzrost śmiertelności (33), przy czym traktowanie T_3 nie poprawia obrazu klinicznego. Około 70% hospitalizowanych pacjentów wykazuje zespół obniżonego T_3 (16), który pojawia się już w drugiej godzinie od rozpoczęcia stresu (np. operacyjnego). Istnieją różnice w zespole obniżonego T_3 zależnie od choroby, np. u pacjentów zakażonych HIV nie dochodzi do równoczesnego wzrostu rT_3 w osoczu (33). Zespół obniżonego T_3 nie występuje również u pacjentów z niewydolnością nerek. Bezpośrednią przyczyną zespołu obniżonego T_3 jest zahamowanie 5' dejodynacji, która prowadzi do zaburzeń w konwersji T_4 do T_3 i rT_3 do 3, 3'- T_2 .

Infuzja adrenaliny przyspiesza 5-dejodynację T_4 , przyczyniając się do powstania zespołu obniżonego T_3 (23). Głównymi winowajcami są jednak glikokortykoidy, które, obniżając 5' dejodynację, zwiększają poziom rT_3 (20) i redukują peryferyjną syntezę T_3 . Zapobiec temu można przez podanie metyraponu – inhibitora syntezy glikokortykoidów. Dodatnia korelacja ($r = 0,66$) pomiędzy kortyzolem a rT_3 umacnia wzajemną zależność. Poziom T_3 w chorobach nie związanych z tarczycą koreluje z różnymi cytokinami surowicy. Podanie czynnika martwicy nowotworu (TNF- α), interleukiny IL-6 lub interferonu α (IFN- α) ludziom przyczynia się do powstania zmian przypominających te występujące w zespole obniżonego T_3 (32), np. dożylna iniekcja zdrowym osobnikom TNF- α powoduje obniżenie T_3 o 36%, zaś rT_3 ulega podwyższeniu o 48%. Uważa się, że zespół obniżonego T_3 jest częścią mechanizmów obronnych organizmu, mających na celu oszczędzanie energii w czasie choroby (33).

Niewyjaśniony jest powód, dlaczego niektóre postacie komórek nowotworowych wymagają do swojego rozwoju rT_3 . Również T_4 i T_3 przyspieszają wzrost nowotworu, niemniej rT_3 działa najsilniej (15). Stan hipotyreozy, nawet bez objawów klinicznych, wpływa

hamująco na rozwój nowotworu, natomiast w chorobach spowodowanych bakteriami chorobotwórczymi, np. u myszy zakażonych *Pasteurella multocida*, rT_3 w przeciwieństwie do T_4 przedłuża przeżywalność.

Udział rT_3 w gospodarce glukozy i wolnych kwasów tłuszczowych

Zależność tempa przemiany materii od dostępu do źródeł energiotwórczych stworzyło logiczne podstawy do zbadania roli rT_3 w gospodarce glukozy i wolnych kwasów tłuszczowych. Stymulacja komórek przez T_3 zależnie od dawki zwiększa wychwyty glukozy. Natomiast rT_3 potęguje hiperglikemię w osoczu krwi wywołaną stresem, np. izolacją owiec od stada, w stresie cieplnym kurcząt (6) czy u myszy po podaniu lipopolisacharydu (LPS) z *Escherichia coli* (7). Również hiperglikemia powstała w wyniku podaży egzogennej glukozy ulega zwiększeniu przez rT_3 (8). Podobne obserwacje poczynił Segal (30), który po podaniu rT_3 stwierdził u szczurów hiperglikemię, pomimo iż rT_3 nie miało wpływu na wychwyty 2-dezoksy-D-glukozy przez tkanki. Przypuszcza się, że przyczyną hiperglikemii spowodowanej rT_3 jest obniżona utylizacja glukozy. Rewers T_3 stwarza warunki podobne do tych, jakie są obserwowane w hipotyreozie, w której dochodzi do osłabienia obrotu (turnover) glukozy. Także Christopherson i wsp. (11) opisali powstanie hiperglikemii u owiec pozbawionych tarczycy. Jeśli hiperglikemii nie spowodowano stresem, lecz iniekcją egzogennych hormonów stresowych, np. syntetycznym deksametazonem lub adrenalina, wówczas rT_3 osłabia powstanie hiperglikemii lub jest bez efektu (adrenalina) (8). Usiłuje się to tłumaczyć tym, że w stresie hiperglikemia jest efektem działania kilku hormonów równocześnie. Rewers T_3 tłumi również hipoglikemię wywołaną insuliną, co jest zgodne z hiperglikemią spowodowaną przez rT_3 w czasie stresu. Z kolei insulina obniża nie tylko poziom glukozy we krwi, lecz również rT_3 . Zaniechanie przez 12 godzin podania insuliny chorym na cukrzycę prowadzi do wzrostu rT_3 i spadku T_3 (21). T_3 wraz z insuliną wywierają efekt addytywny na wychwyty glukozy poprzez zwiększenie liczby nośników glukozy (tzw. rodzina GLUT₁₋₁₂), które umożliwiają drogą ułatwioną dyfuzji transport glukozy do komórki (29).

Nasza wiedza dotycząca wpływu rT_3 na metabolizm lipidów jest raczej skąpa. Ogólnie uważa się, że hormony tarczycy stymulują syntezę, mobilizację i degradację lipidów, jednakże proces degradacji przeważa nad syntezą. Dlatego po podaniu T_3 obserwuje się obniżenie stężenia lipidów we krwi. W stresie po podaniu rT_3 obserwuje się podwyższenie poziomu WKT (wolnych kwasów tłuszczowych) (6). Natomiast wzrost WKT wywołany podawaniem egzogennych hormonów stresowych, np. syntetycznego deksametazonu czy adrenaliny – jest, podobnie jak w przypadku glukozy, hamowany przez rT_3 . Sugeruje to, że rT_3 działa na gospodarkę glukozy i lipidów dwojako, tzn. w naturalnym stresie hiperglikemia i hiperlipemia są potęgowane przez rT_3 , natomiast w warunkach doświadczalnych (egzogenne

hormony) są hamowane przez rT_3 (8). Przyjmując, że poziom WKT jest wskaźnikiem aktywności lipolitycznej, wówczas w oparciu o powyższe wyniki, rola rT_3 może polegać nie tylko na ograniczeniu utylizacji WKT (objawiającym się wzrostem WKT), lecz także na ograniczeniu lipolizy triglicerydów (objawiającym się spadkiem WKT w osoczu krwi).

Przypuszczalny molekularny mechanizm działania rT_3

Ponieważ aktywność rT_3 w tkankach może się pojawić już po 30 minutach od iniekcji, wskazuje to na pozagenomową aktywność hormonu, która charakteryzuje się krótkim okresem latencji (4). Ponadto nie mają na nią wpływu inhibitory transkrypcji lub translacji białka. Można zaryzykować kilka miejsc molekularnego działania rT_3 . Pierwszym z nich może być błonowy transport hormonów tarczycowych zachodzący przy udziale energochłonnych nośników błonowych, które w sposób niespecyficzny, lecz kompetycyjny wiążą T_4 , T_3 i rT_3 (22). Przy wzroście poziomu rT_3 zmniejsza się transport T_4 i T_3 do komórki. Drugi z mechanizmów związany jest z działaniem rT_3 na hamowanie syntezy T_3 , co w efekcie prowadzi do jej niedoboru. Stwierdzono, że w stężeniach ekwimolarnych rewers T_3 hamuje 5'-dejodynację (17), a więc zarówno peryferyjną lub wewnątrzkomórkową syntezę T_3 z T_4 , jak i rozpad rT_3 . Konsekwencją tego jest zmniejszenie klasycznej genomowej, jak i pozagenomowej aktywności T_3 . Powstały niedobór T_3 osłabia również syntezę 3, 5-dwujodotyroniny ($3,5-T_2$), dla której T_3 jest prekursorem. Jej znaczenie polega na tym, że $3,5-T_2$ łączy się z podjednostką Va cytochromu-c (Cyto-cVa), aktywując go, przez co zwiększa fosforylację oksydacyjną i syntezę ATP (4). U ludzi, którym podano T_4 lub T_3 dochodzi również do aktywacji fosforylacji oksydacyjnej w komórkach mononuklearnych *in vitro*. Potwierdzeniem tego jest obserwacja, że inkubacja komórek 3T z T_3 powiększa stosunek ATP : ADP, natomiast inkubacja z rT_3 redukuje ten stosunek (25). W tym miejscu nasuwa się pytanie, dlaczego do rozwoju niektórych komórek nowotworowych konieczne jest rT_3 . Możliwe, że rT_3 poprzez obniżenie poziomu ATP w komórkach gospodarza osłabia procesy obronne.

Piśmiennictwo

1. *Abdel-Fattah K. J., Bobek S., Pietras M., Sechman A., Niezgoda J.*: Hypometabolic effect of 3,3',5'-triiodothyronine in chickens: interaction with hypermetabolic effect of 3,5,3'-triiodothyronine. *Gen. Comp. Endocrinol.* 1990, 77, 9-14.
2. *Abdel-Fattah K. J., Bobek S., Sechman A.*: Serum pattern of thyroxine (T_4), 3,3',5'-triiodothyronine (T_3) and 3,3',5'-triiodothyronine (rT_3) in fed and fasted cocks following TRH stimulation. *J. Vet. Med.* 1991, 38A, 401-408.
3. *Abdel-Fattah K. J., Bobek S., Sechman A., Kugiel M., Niezgoda J.*: Food deprivation of domestic fowls affects oxygen consumption, plasma glucose, free fatty acids and thyroid hormones. *Acta Agr. et Silv.* 1992, 30, 53-64.
4. *Basset J. H. D., Harvey C. B., Williams G. R.*: Mechanism of thyroid hormone receptor-specific nuclear and extra nuclear actions. *Mol. Cell. Endocrinol.* 2003, 213, 1-11.
5. *Bobek S., Sechman A.*: Wpływ rewersu trójiodotyroniny na zakażenie myszy *Pasteurella multocida*. *Medycyna Wet.* 1996, 52, 402-403.
6. *Bobek S., Sechman A., Wieczorek E., Wronska-Fortuna D., Koziec K., Niezgoda J.*: Reverse triiodothyronine (rT_3) enhances hyperglycemic and lipemic effect of heat-stress in chickens. *Horm. Metab. Res.* 1997, 29, 252-254.
7. *Bobek S., Niezgoda J., Sechman A.*: Lipopolysaccharide-induced alteration in plasma glucose, free fatty acids and thyroid hormones are modified by exogenous reverse 3,3',5'-triiodothyronine (rT_3). *Acta Agr. et Silv. Zoot.* 2000, 38, 49-56.
8. *Bobek S., Sechman A., Niezgoda J., Jacek T.*: Reverse 3,3',5'-triiodothyronine (rT_3) influences the hyperglycemia in chickens induced by dexamethasone and exogenous glucose; Lack of effect in hyperglycemia elicited by adrenaline. *Rocz. Nauk Zoot., Supl.* 2001, z. 12, 13-18.
9. *Burger A. G., O'Connell M., Scheidegger K., Woo R., Danforth E. J.*: Mono-deiodination of triiodothyronine and reverse triiodothyronine during low and high calorie diets. *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 1987, 65, 829-835.
10. *Cabello G., Wrutniak C.*: Thyroid function in the newborn lamb. Physiological approach of the mechanisms inducing the changes in plasma thyroxine, free thyroxine and triiodothyronin concentrations. *J. Develop. Physiol.* 1990, 13, 25-32.
11. *Christopherson R. J., Thompson J. R., Hammond V. A., Hills G. A.*: Effects of thyroid status on plasma adrenaline and noradrenaline concentrations in sheep during acute and chronic cold exposure. *Can. J. Physiol. Pharmacol.* 1978, 56, 490-496.
12. *Coughtrie M. W., Sharp S., Maxwell K., Innes N. P.*: Biology and function of the reversible sulfation pathway catalysed by human sulfotransferases and sulfatases. *Chem. Biol. Interact.* 1997, 109, 3-27.
13. *Darras V. M., Van der Geyten S., Kühn E. R.*: Thyroid hormone metabolism in poultry. *Biotechnol. Agron. Soc. Environ.* 2000, 4, 13-20.
14. *Decuyper E., Kühn E. R.*: Thyroid hormone physiology in Galliformes: age and strain related changes in physiological control. *Amer. Zool.* 1988, 28, 401-415.
15. *Dutkowsky J. P., Smith R. A., Calandrucchio R. A., Carnesale P. G.*: Effect of fetal thyroid hormone (rT_3) on sarcoma cells in culture. *J. Orthop. Res.* 1993, 11, 379-385.
16. *Guillermo E.*: Euthyroid sick syndrome. *South Med. J.* 2002, 95, 506-513.
17. *Kaiser C. A., Goumaz M. O., Burger A. G.*: In vivo inhibition of the 5'-deiodinase type II in brain cortex and pituitary by reverse triiodothyronine. *Endocrinology* 1986, 119, 762-770.
18. *Kobayashi A., Shimazaki M., Kuwahara H., Ohashi H., Hashimoto R., Inoue A., Hamada N., Morii H., Shimazu A.*: Nuclear binding sites for reverse triiodothyronine in human placenta. *Osaka City Med. J.* 1989, 35, 137-144.
19. *Langer P., Gschwendtowa K.*: Acute changes in biliary excretion of reverse triiodothyronine in rats after insulin-induced hypoglycemia: effect of glucose verapamil, cycloheximide and actinomycin. *Europ. J. Endocrinol.* 1995, 132, 618-621.
20. *LoPresti J. S., Eigen A., Kaptein E., Anderson K. P., Spencer C. A., Nicololl J. T.*: Alteration in 3,3',5'-triiodothyronine metabolism in response to propylthiouracil, dexamethasone and thyroxine administration in man. *J. Clin. Invest.* 1989, 84, 1650-1656.
21. *Madsbad S.*: Short-term changes in levels of circulating T_3 and reverse T_3 in type 1 (insulin-dependent) diabetic patients. *Diabetology* 1983, 24, 137-138.
22. *Mitchell A. M., Manley S. W., Rowan K. A., Mortimer R. H.*: Uptake of reverse T_3 in human choriocarcinoma cell line JAR. *Biol. Reprod.* 1999, 20, 65-70.
23. *Nauman A., Kamińska T., Herbaczyńska-Cedro A.*: In vivo and in vitro effects of adrenaline on conversion of thyroxine to reverse-triiodothyronine in dog liver and heart. *Eur. J. Clin. Invest.* 1980, 10, 189-192.
24. *Nowak G., Ślebodziński A.*: Extrathyroidal conversion of thyroxine to 3,5,3'-triiodothyronine (T_3) and 3,3',5'-triiodothyronine (rT_3) and its contribution to total triiodothyronines production rates in fed and food restricted piglets. *J. Vet. Med. A* 1986, 33, 337-348.
25. *Okamoto R., Leibfritz D.*: Adverse effect of reverse triiodothyronine on cellular metabolism as assessed by H and ^{31}P NMR spectroscopy. *Res. Exp. Med.* 1997, 197, 211-217.
26. *Pearce C. J., Byfield P. G., Veall N., Himsforth R. L.*: Iodothyronine kinetics in the rabbit: an experimental model. *J. Endocrinol.* 1985, 106, 87-94.
27. *Pezzi C., Accorsi P. A., Vigo D., Govoni N., Gaiani R.*: 5'-deiodinase activity and circulating thyronines in lactating cows. *J. Dairy Sci.* 2003, 86, 152-158.
28. *Roche J., Michel R., Nunez J.*: Sur la presence de la 3,3',5'-triiodothyronine dans le sang de rat. *C. R. Seances Soc. Biol. Fil.* 1956, 150, 20-24.
29. *Romero R., Casanova B., Pulido N., Suarez A. J., Rodriguez E., Rovira A.*: Stimulation of glucose transport by thyroid hormone in 3T3-L1 adipocytes: increased abundance of GLUT1 and GLUT4 glucose transporter protein. *J. Endocrinol.* 2000, 164, 187-195.
30. *Segal J.*: A rapid extranuclear effect of 3,5,3'-triiodothyronine on sugar uptake by several tissues in the rat in vivo. Evidence for a physiological role for the thyroid hormone action at the level of the plasma membrane. *Endocrinology* 1989, 124, 2755-2764.
31. *Smallbridge R., Wartofsky L., Desjardins R., Burman K.*: Metabolic clearances and production rates of 3,3',5'-triiodothyronine in hyperthyroid, euthyroid and hypothyroid subjects. *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 1978, 47, 345-349.
32. *Stouthard J. M. L., Van der Poll T., Endert E., Bakker P. J. M., Veenhof C. H. N., Sauerwein H. D., Romijn J. A.*: Effects of acute and chronic interleukin-6 administration on thyroid hormone metabolism in humans. *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 1994, 79, 1342-1346.
33. *Wiersinga W. M., Boelen A.*: Thyroid hormone metabolism in nonthyroidal illness. *Curr. Opin. Endocrinol. Diabetes* 1997, 3, 422-427.